

Weissia rutilans

Stor krusmossa

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Pottiales, **Familj:** Pottiaceae, **Släkte:** *Weissia* (krusmossor), **Art:** *Weissia rutilans* - stor krusmossa (Hedw.) Lindb. **Synonymer:** *Weisia rutilans*

Kännetecken

Arten bildar gulgröna, upp till 1 cm höga och relativt lösa tuvor. Bladen är långsmala och upptill på skottet större. Fuktiga blad är raka och utstående och torra blad är krusigt vridna och inåtböjda. Bladkanterna är relativt plana utom på de översta bladen på skottet som kan ha den översta fjärdedelen av bladet med inböjd kant. Bladspetsen är uddlik och består av 5-10 blanka, genomskinliga, något avlånga celler. Bladets celler i övrigt är små, runda och tätt papillösa och bladnerven är kraftig och kort utlöpande. Arten är samkönad. Kapseln är avlångt oval som torr och ibland fårad. Kapselskaftet är 5-10 mm långt och gult. Peristomet har små, oregelbundna tänder, ibland endast rudimentära. Sporererna är 21-30 µm i diameter och tämligen grovt vårtiga. Specialiserad vegetativ förökning är inte känd. Stor krusmossa kan likna andra *Weissia*-arter. Jordkrusmossa *W. controversa* har mer tydligt inböjda bladkanter, inte någon påtagligt uddlik bladspets, mindre sporer och som torr inga tydliga fåror på kapseln. En annan skillnad är att den och övriga *Weissia*-arter har något längre och smalare blad än stor krusmossa.

Utbredning och status

Arten är sällsynt i Sverige, Norge, Danmark och på Island men är vanlig på Färöarna (den *Weissia*-art som är vanligast där). Utbredningen i övriga Europa omfattar främst västra och centrala delarna. Arten är även uppgiven från Nordafrika, Etiopien, Japan och Australien. Arten påträffad från Skåne till södra Dalarna. Aktuell status är mycket bristfälligt känd och sentida fynd få.

Ekologi

Stor krusmossa växer på kalkhaltig lera eller sandig jord. Till skillnad från övriga arter i släktet växer arten i halvskuggade miljöer som lundar, raviner och jordskärningar som då och då är fuktiga. I Norge växer den även under rotvältor i rik tallskog. Arten växer ofta tillsammans med vågig sågmossa *Atrichum undulatum*, lorfickmossa *Fissidens taxifolius*, kortbladig sylmossa *Pleuridium acuminatum* och i ljusa miljöer även med jordkrusmossa *Weissia controversa*. Kapslarna mognar på våren.

Hot

Vår kunskap om vad arten hotas av är mycket bristfällig. Möjligen kan igenväxning, användning av bekämpnings- och gödselmedel vara ett hot.

Åtgärder

I områden med rika förekomster bör åtminstone åkrarnas kantzoner inte gödulas eller behandlas med bekämpningsmedel. Fler lämpliga småbiotoper i jordbrukslandskapet bör återskapas. Artens biologi och ståndorts krav måste studeras ytterligare.

Övrigt

Utländska namn - NO: Krusemoser, DK: Gulbørstet Krusmos, IS: Móahnýsill, FI: Sykerösammalet.

Etymologi: *rutilans* = rödskimrande; *rutilans* presens particip av *rutilare* (lat.) = rödfärga, skimra med guldgång.
Uttal: [*Weissia rutilans*]

key facts Pointed-leaved Stubble-moss. Shoots up to 1 cm high, forming relatively lax, yellowish-green tufts. Autoicous. Capsule narrowly ellipsoid, more or less furrowed when dry. Peristome with small, irregular, sometimes rudimentary teeth. Seta 5-10 mm, yellow. Spores 21-30 µm, quite coarsely verrucose. - Grows on calcareous clay or on sandy soil. The only *Weissia* species preferring moderately shady habitats, such as groves, ravines and regularly moistened road embankments.

Litteratur

Hallingbäck, T. 2008. *Weissia rutilans* stor krusmossa s. 54-55. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna. Bladmossor. Kompaktmossor - kapmossor : Bryophyta : Anoectangium - Orthodontium. Art databanken, SLU, Uppsala.

Hill, M.O., Preston, C.D. & Smith, A.J.E. 1992. *Atlas of the bryophytes of Britain and Ireland. Vol 2. Mosses (except Diplolepididae)*. Harley Books, Colchester.

Författare

Tomas Hallingbäck 1998. Rev. Tomas Hallingbäck 2008. Uppdaterat 2010, 2016.